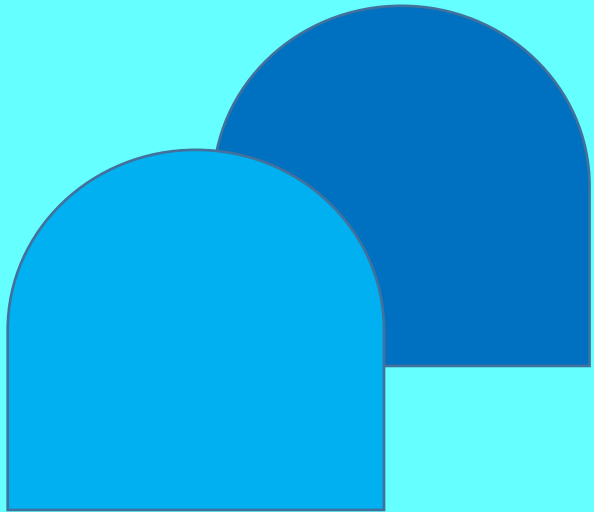

หัวใจของการเรียนรู้

รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่
รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หัวใจของการเรียนรู้

รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่
รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หัวใจของการเรียนรู้

รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่

รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล

พิมพ์เผยแพร่ กันยายน 2563

แหล่งเผยแพร่ ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร
และ www.curriculumandlearning.com

พิมพ์ที่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร
ลิขสิทธิ์ หนังสือเล่มนี้ไม่มีลิขสิทธิ์ จัดพิมพ์เพื่อการใช้ประโยชน์
ทางหลักสูตรการเรียนการสอนในสถานศึกษา
และส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และการแบ่งปัน

คำนำ

หนังสือ “หัวใจของการเรียนรู้” เล่มนี้ เขียนขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำหลักการสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่เป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของผู้เรียน ซึ่งผู้สอนควรให้ความสำคัญและดำเนินการให้ชัดเจนในการจัดการเรียนรู้

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องได้มากพอสมควร

รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่

รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล

สารบัญ

1. บทนำ	1
2. จุดประสงค์การเรียนรู้	1
3. กระบวนการเรียนรู้	4
4. การประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	6
5. บทสรุป	8
บรรณานุกรม	9

หัวใจของการเรียนรู้

1. บทนำ

การเรียนรู้ (Learning) คือ กระบวนการหรือวิธีการที่ผู้เรียนใช้ในการสร้างความรู้ความเข้าใจเชิงลึก (Deep learning) ให้กับตนเอง ผ่านการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีเป้าหมาย มีความใฝ่ฝัน (Passion) ที่จะประสบความสำเร็จในการเรียนรู้นั้นๆ ด้วยเหตุนี้ การจัดการเรียนรู้จึงเป็นหัวใจสำคัญของการที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ผู้สอนต้องให้ความสำคัญและเอาใจใส่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ 3 ประการ ได้แก่ 1) จุดประสงค์การเรียนรู้ 2) กระบวนการเรียนรู้ และ 3) การประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้ (Learning objectives) คือ สิ่งที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และทำได้หลังจากปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว ครอบคลุมทั้งด้านความรู้คิด การคิดขั้นสูง ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในลักษณะบูรณาการไม่แยกส่วน

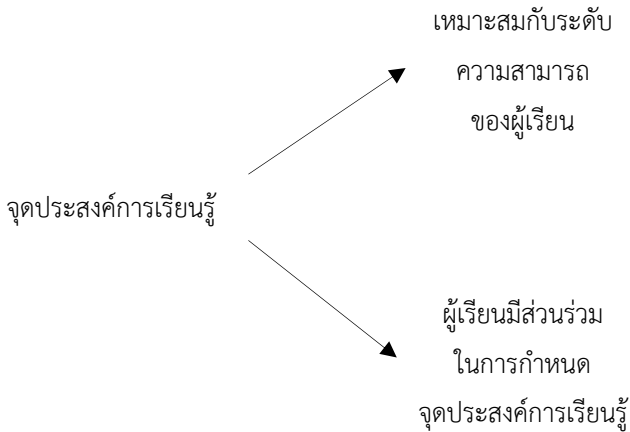
การเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพได้อย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อ**ผู้เรียน** **ทราบจุดประสงค์ของการเรียนรู้** ก่อนที่จะเริ่มลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพราะจุดประสงค์การเรียนรู้จะ**ช่วยกระตุ้น Passion** ของผู้เรียน เมื่อผู้เรียนทราบจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจนแล้ว ผู้เรียนจะมีพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ที่ดีกว่าผู้เรียนที่ไม่ทราบจุดประสงค์การเรียนรู้

ด้วยเหตุนี้สิ่งที่ผู้สอนจะ**ลิ้มไม่ได้** คือ **การแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบทุกครั้ง** ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือถ้าจะดีกว่านั้น คือ **การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีโอกาสกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ของตนเอง** หรืออาจจะมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ร่วมกับผู้สอน เพื่อเพิ่มความเป็นเจ้าของการเรียนรู้ (**Ownerships**) ให้มากขึ้น และจะเป็นการกระตุ้นวินัยในตนเอง (**Self-discipline**) ของผู้เรียนอีกด้วย

จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ดี คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่**เหมาะสม** กับความสามารถของผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้จะเป็นลักษณะ **Personalized Learning Objectives** คือ เหมาะกับผู้เรียนแต่ละคนและผู้เรียนสามารถใช้ศักยภาพของตนเองให้บรรลุเป้าหมาย และยังเป็นการเสริมสร้าง **Growth mindset** ในการใช้ความมุ่งมั่นพยายามอีกด้วย

การที่ผู้สอนให้ความสำคัญกับเนื้อหาสาระจนลืมนำจุดประสงค์การเรียนรู้แก่ผู้เรียน ส่งผลทำให้ผู้เรียนขาดเป้าหมายในการเรียนรู้อีกกล่าวคือผู้เรียนไม่ทราบว่าจำเป็นต้องทำอะไรให้ได้ หรือจะต้องพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของตนเองในด้านใด ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การเรียนรู้ขาดประสิทธิภาพ ส่งผลกระทบทำให้เกิดพฤติกรรม **Passive Learning** ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่น่าเสียดายเป็นอย่างมาก

ดังนั้นหัวใจของการเรียนรู้ประการแรก คือ **การแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้**ให้ผู้เรียนทราบในการจัดการเรียนรู้ทุกครั้ง

แผนภาพ 1 จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ดี

3. กระบวนการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้ (Learning processes) มีความสำคัญยิ่งกว่าผลผลิตของการเรียนรู้ เพราะกระบวนการเรียนรู้ที่ดีจะนำไปสู่ผลผลิตของการเรียนรู้ที่ต้องการ และไม่มีผลผลิตของการเรียนรู้ใดที่เกิดมาจากกระบวนการเรียนรู้ที่ขาดประสิทธิภาพ

กระบวนการเรียนรู้ คือ วิธีการ ขั้นตอนที่ผู้เรียนใช้ในการเรียนรู้ เรื่องใดเรื่องหนึ่งจนเกิดการเรียนรู้เชิงลึก รู้จริง รู้ซัด อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติและรูปแบบการเรียนรู้ (Learning styles) ของตนเอง ในลักษณะ Personalized Learning Processes หรือกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนรายบุคคล

กระบวนการเรียนรู้ คือ หัวใจของการเรียนรู้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต กระบวนการเรียนรู้ที่ดีช่วยทำให้ผู้เรียนรู้จริง รู้ซัด และสามารถนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ เป็นรากฐานของการเป็นนวัตกรรม (Innovator) ต่อไป

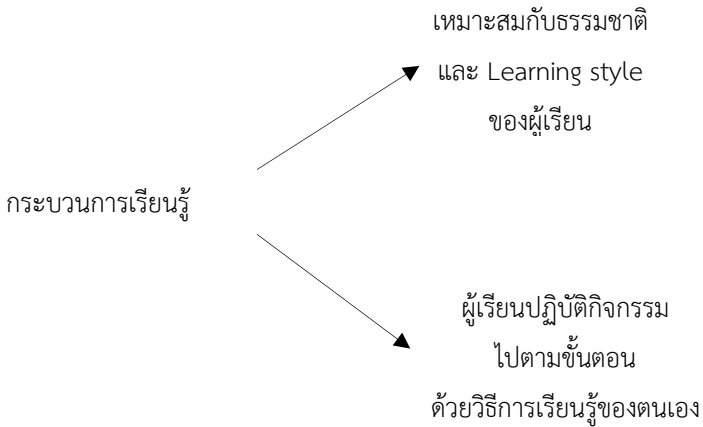
ด้วยเหตุนี้ ผู้สอนจึงจำเป็นต้องออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างหลากหลาย “หลายเส้นทางเป้าหมายเดียวกัน”

ซึ่งผู้เรียนจะเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดี หากเขาได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ตามที่เขาค้นคว้า ร่วมกับการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเพื่อน และผู้สอน

บทบาทผู้สอนในการพัฒนาศักยภาพทางการเรียนรู้ของผู้เรียน คือ การโค้ชและกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง ไปตามขั้นตอน การชี้แนะ การใช้พลังคำถาม หรือคำถามกระตุ้น การคิด การเอื้ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ตลอดจนการประเมิน และให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์

เมื่อผู้เรียนได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ตามที่ตนเองถนัดแล้ว จะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองซึ่งเป็นจุดเน้นของการเรียนรู้ในโลกอนาคต

โจทย์ใหญ่ของผู้สอนคือการวิเคราะห์ให้พบว่าผู้เรียนแต่ละคน ควรใช้กระบวนการเรียนรู้อย่างไรจึงจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด เมื่อผู้สอนทราบว่าผู้เรียนแต่ละคนควรใช้กระบวนการเรียนรู้อย่างไร ผู้สอนจะสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะบ่อยครั้งที่ผู้สอนไม่ได้วิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้อย่างจริงจัง ทำให้กระบวนการและกิจกรรมการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับ Learning styles ของผู้เรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ไม่เต็มที่

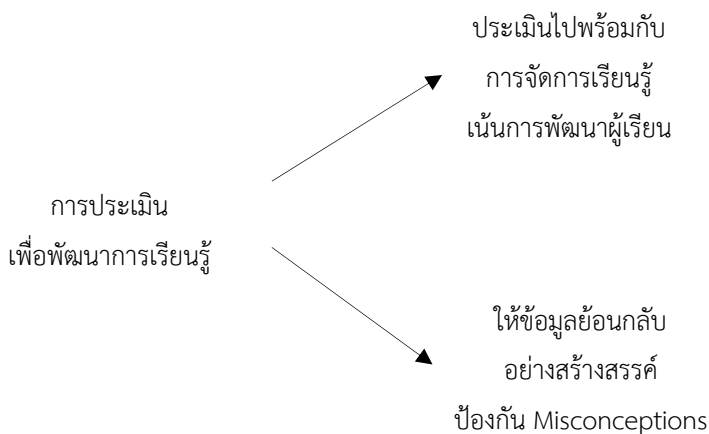
แผนภาพ 2 กระบวนการเรียนรู้ที่ดี

4. การประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

การประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (Assessment for Learning) คือ การประเมินตามสภาพจริงที่เสริมพลังการเรียนรู้ของผู้เรียน มุ่งเน้นการนำผลการประเมินมาพัฒนาผู้เรียนรายบุคคล ไม่เน้นการตัดสินผลการเรียน โดยผู้เรียนที่ได้รับการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้จะมีพัฒนาการทางการเรียนรู้สูงกว่าผู้เรียนที่ได้รับการประเมินแบบตัดสิน ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ผู้สอนควรใช้การประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้ชัดเจน

การประเมินที่ดีที่สุด คือ การประเมินที่ดำเนินการไปพร้อมๆ กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือระหว่างที่ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรม มีลักษณะเป็น **Realtime assessment and feedback** ด้วยการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ การสังเกตทักษะการปฏิบัติที่สะท้อนถึงการมีความรู้เชิงลึก การเชื่อมโยงความรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้

นอกจากนี้การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์ยังช่วยป้องกันความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (Misconceptions) ของผู้เรียนที่อาจจะเกิดขึ้นในระหว่างที่ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ อีกด้วย

แผนภาพ 3 การประเมินผลที่ดี

5. บทสรุป

หัวใจของการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยจุดประสงค์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ช่วยเสริมสร้างคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้เชิงลึก รู้จริง รู้ชัด สามารถนำความรู้ ความคิดขั้นสูง ทักษะ และคุณลักษณะ ไปใช้เรียนรู้ต่อยอดและทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมต่อไป

บรรณานุกรม

ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). *พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์*
ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

หัวใจของการเรียนรู้ประกอบด้วย จุดประสงค์การเรียนรู้
กระบวนการเรียนรู้ และการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
ช่วยเสริมสร้างคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน

